

УДК 130.2

Козловець М. А.

СУЧАСНА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА АНТИГЛОБАЛІСТИЧНІ КОНЦЕПЦІЇ

Процессы глобализации – это не только основная характеристика современности. Вся история человечества сопровождается как глобализацией, так и антиглобализацией. Эти две основные тенденции определяют ход мирового культурно-исторического процесса. Глобализация влияет на все сферы жизни и культуры, в частности на национальное как фактор развития культуры.

Ключевые слова: глобализация, антиглобализация, история, культура, национальное.

Processes of globalization are not only characteristic of contemporary. All history of humanity is accompanied both with globalization and with antiglobalization. These two main tendencies determine the course of world cultural historical process. Globalization influences all spheres of life and culture, in particular the national as factor of culture development.

Keywords: globalization, antiglobalization, history, culture, the national.

Предметом дослідження у цій статті є спроба філософського осмислення проблематики глобалізації. Автор вважає своєю метою показати, що понятійна опозиція „глобалізація – антиглобалізація” позначає одні з найважливіших тенденцій еволюції сучасної культури. Процеси глобалізації не можна вважати характеристикою тільки сучасності. Певною мірою можна сказати, що вся історія людства супроводжується як такими процесами, які були дуже подібними до сучасної глобалізації, так і такими процесами, які були дуже подібними до сучасної антиглобалізації. Можна навіть стверджувати, що ці дві основні тенденції визначають хід світового культурно-історичного процесу.

За всієї відмінності підходів, які можна спостерігати в різних людей в їх ставленні до сучасних проблем, які пов'язані з тим, що в наш час прийнято називати глобалізацією, між цими усіма підходами маємо досить багато спільного. Можна, зокрема, впевнено говорити про дуже розповсюджену в середовищі сучасних людей ситуацію, яку можна назвати подвійним ставленням до самої глобалізації. Мова в цьому разі йде про те, що значна частина наших сучасників, які досить охоче користуються тими очевидними перевагами, які дає глобалізація (і які фактично може дати тільки глобалізація), разом з тим можуть одночасно негативно висловлюватись про самі процеси глобалізації. Наприклад, глобалізацію деякі з таких сучасних авторів іноді можуть навіть називати світовим безладом [див., напр.: 3, с. 206–221].

Однак глобалізація в наш час є, поза всяким сумнівом, уже такою реальністю, з якою усім доводиться рахуватись. Тим більше, що ця реальність не завжди може залежати від того, яким є суб'єктивне ставлення до неї. Тому, на нашу думку, в нашому випадку завдання полягає не в тому, щоб говорити про те, чи взагалі позитивним явищем є глобалізація, чи ні, а про те, як саме глобалізація (якою б вона не була) може вплинути і як саме вона вже впливає на різні сфери культури, зокрема як саме глобалізація впливає на національне як чинник розвитку культури.

Коли в наш час говорять про глобалізацію, то найчастіше мають на увазі здебільшого такі економічні процеси, які все більше об'єднують усю сучасну планетарну економіку в одну систему. З цієї причини деякі із сучасних авторів досліджень глобалізації як явища сучасності схильні обмежуватись тільки економічними аспектами процесів глобалізації. Крім того, мабуть, під впливом ортодоксальних марксистських ідей, які вони здебільшого поділяють, деякі із сучасних російських авторів, які пишуть про глобалізацію [див., напр.: 1], говорячи при цьому не тільки про економічні проблеми, які спричинені глобалізацією, основними вважають все ж таки саме тільки ці проблеми. Однак разом з тим зрозуміло, що таке складне явище, як глобалізація, не може не впливати, хоч і по різному, на дуже різні сфери життя. З цієї причини немає нічого дивного в тому, що може бути порушене, зокрема, питання про зв'язок між глобалізацією і демократією [3, с. 11–25]. Крім того, глобалізаційні процеси неминуче також повинні впливати і вже справді впливають на розвиток культури. Неважко бачити, що вплив глобалізаційних процесів на культуру є багатоаспектним.

Очевидно, що вплив глобалізації на культуру було б неправильно оцінювати тільки якось однобічно. Проте можна загалом погодитись із тими із сучасних дослідників, які вважають, що для збереження цивілізованого життя на Землі просто необхідна цивілізаційна багатоманітність [4, с. 245]. Такий підхід загалом можна вважати найбільш вдалим серед усіх наявних підходів щодо вивчення такого складного явища сучасності, яким є глобалізація. Справді, цілком можна погодитись з тим, що за всіх позитивних наслідків тих явищ, сукупність яких у наш час прийнято називати глобалізацією, разом з тим не слід знищувати всю наявну багатоманітність національних культур та цивілізацій. Адже в протилежному випадку наслідки для світової культури були б надто важкими і непередбачуваними. З другого боку, незважаючи на те, що в наш час існують різні ставлення до глобалізації, слід все ж таки визнати, що вона постає найбільш важливим виявом інтеграційних тенденцій розвитку сучасної світової культури.

Глобалізація досить часто викликає серйозні протести з боку представників різних політичних сил. Проте не варто, однак, думати, що при цьому всі ці представники різних політичних сил, які з різних причин критично висловлюються щодо процесів глобалізації, повинні дотримуватись обов'язково антизахідних політичних позицій, або ж, тим більше, що послідовники таких політичних сил обов'язково повинні дотримуватись антидемократичних політичних позицій. Також досить розповсюджена думка, що антиглобалізм повинен бути властивим виключно мешканцям країн Сходу [див., напр.: 3, с. 28–34]. Зокрема часто таку позицію приписують багатьом мусульманам, особливо тим з них, які мешкають в країнах Близького та Середнього Сходу. Однак слід визнати, що загалом антиглобалізм як активна політична позиція в більшості своїх варіантів навіть більш поширений в розвинутих країнах Західної Європи, ніж в країнах Азії та Африки. Зрозуміло, що для такого явища повинні існувати певні причини.

Однак західні антиглобалістські концепції пов'язані не тільки і не стільки з націоналізмом, як схильні думати представники широкого загалу людей під впливом

сучасних засобів масової інформації. Насправді тільки незначна частина справжніх націоналістів, зокрема націоналістів у країнах Західної Європи, можуть активно висловлюватись проти глобалізації. Здебільшого ж європейці ставляться досить спокійно до перспективи можливого обмеження функцій національної держави [див., напр.: 5, с. 67–79].

Говорячи про антиглобалістичні концепції та їх розповсюдженість, слід звернути увагу на широкий спектр тих політичних сил, які активно висловлюються проти глобалізації. Як досить широко відомо, серед активних антиглобалістів набагато більше послідовників лівих політичних сил, ніж послідовників правих. Таке становище можна пояснити насамперед тим, що серед лівих загалом набагато більше таких, які дотримуються екстремістських позицій, ніж серед правих. У цьому насамперед виявляються загальні тенденції розповсюдження правих і лівих політичних поглядів серед широкого загалу людей. Так само можна помітити, що серед сучасних послідовників правих загалом переважають люди з більш толерантними політичними переконаннями. Ця толерантність правих спричинена їх набагато більшим, ніж у послідовників лівих, консерватизмом. Причина тут загалом така ж сама, що з більшим, ніж у правих, екстремізмом лівих.

Однак разом з тим вищесказане зовсім не означає, що всі послідовники лівих обов'язково повинні бути антиглобалістами. Як це не дивно виглядає на перший погляд, прихильників глобалізації серед послідовників лівих також набагато більше, ніж серед послідовників правих. Таку ситуацію можна пояснити дуже просто. Справа в тому, що переважна більшість тих, кого можна назвати правими, загалом більш індиферентно ставляться до проблем, пов'язаних з глобалізацією, ніж ліві. Така позиція реально відрізняє правих політиків від лівих. Те ж саме можна сказати про переважну більшість прихильників правих політичних поглядів серед широкого загалу людей, зокрема тих із них, які перебувають далеко від центрів політичної боротьби. Вони також більш індиферентно ставляться до проблем, які пов'язані з глобалізацією, ніж люди з лівими поглядами.

Однак якщо говорити про ставлення до глобалізації не в загальному плані, а в тому значенні, коли йдеться про проблеми культури, то тоді очевидно є перевага людей з правими політичними поглядами. В такому випадку саме праві становлять більшість серед тих, хто протестує проти політики поглиблення глобалізації. Така особливість у ставленні як певної частини політичних діячів, так і певної частини широкого загалу людей, які загалом є далекими від політики, потребує пояснення. Загальновідомо, що багатьох із сучасних людей у глобалізації лякає можливість втрати ідентичності. Зокрема побоювання можливості втрати ідентичності стосується і активних захисників національних культур. Так, наприклад, багато хто із сучасних європейців вважають можливість втрати ідентичності найболючішим із питань, які пов'язані з глобалізацією. Тобто такою є, зокрема, позиція багатьох представників традиційної європейської культури. Значна частина з європейців просто бояться, що європейську культуру може просто розчавити американська масова культура. І треба визнати, що для багатьох з таких побоювань є досить реальні підстави.

Усе вищесказане зовсім не означає, що прихильники антиглобалізму своїми

діями змогли б зупинити глобалізацію. Адже глобалізацію саму по собі не вигадали окремі політики, як вважає дехто з наших співвітчизників. Інша річ, що до думок, які висловлюють антиглобалісти, варто прислуховуватись навіть прихильникам глобалізації, оскільки це могло б допомогти уникнути найбільш негативних наслідків глобалізації.

Література:

1. Бобков Ф. Д., Иванов Е. Ф., Свечников А. Л., Чаплинский С. П. Современный глобальный капитализм. – М., 2003.
2. Ейк К. Небезпечні зв'язки: взаємодія глобалізації і демократії / Пер. з англ. // Глобалізація. Регіоналізація. Регіональна політика. – Луганськ, 2002.
3. Мартен Д., Мещер Ж.-Л., П'єр Ф. Метаморфози світу. Соціологія глобалізації / Пер. з франц. – К., 2005.
4. Скворцов Л. В. Диалог или столкновение цивилизаций // Глобализация. Конфликт или диалог цивилизаций? – М., 2002.
5. Спайбі Т. Європейські національні держави і глобалізація / Пер. з англ. // Глобалізація. Регіоналізація. Регіональна політика. – Луганськ, 2002.